

Til lovforslag nr. L 92. Betænkning afgivet af Miljø- og Planlægningsudvalget den 26. april 1989

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om miljø og genteknologi

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til miljøministeren, som denne har besvaret skriftligt. Et af udvalgets spørgsmål til ministeren og dens besvarelse heraf er optrykt som bilag.

Udvalget har endvidere modtaget skriftlige henvendelser fra NOAH, Gene-Technology Group og Noah, Gensplejningsgruppen, København.

Miljøministeren har over for udvalget oplyst, at ophævelsen af den opsættende virkning af klager vil skærpe virksomhedernes forpligtelse til at give de godkendende myndigheder fyldestgørende beskrivelser med alle relevante oplysninger til sagsbehandlingen, således at en sikker og rigtig vurdering kan foretages i første instans.

Er grundlaget for en sikker vurdering ikke fuldt ud til stede, kan både godkendelses- og ankemyndigheden efter lovforslaget tillægge en klage opsættende virkning, ligesom myndighederne kan bestemme, at en godkendelse ikke kan udnyttes før udløbet af klagefristen.

Herudover vil miljøministeren ved en bekendtgørelse sikre, at godkendelsesmyndighederne meddeler opsættende virkning i de tilfælde, hvor godkendelsen omfatter andre organismetyper end lavrisikoorganismer, hvor nye typer værtsorganismer tages i anvendelse og i principielle afgørelser i øvrigt.

Miljøministeren har endvidere oplyst, at forskningsaktiviteter, der reguleres af lovens § 9, efter lovforslaget vil blive opdelt i to typer:

Forskning i laboratorier med et volumen på op til 10 liter

Miljøministeren har præciseret, at lovforslaget ikke ændrer ved kravet om, at alt arbejde med genteknologisk modificerede organismer, der er dækket af lovens definition, skal foregå i klassificerede laboratorier. Denne klassifikation registreres i Produktregisteret.

Miljøministeren har endvidere tilkendegivet, at Arbejdsministeriets ændring af bekendtgørelse om genteknologi og arbejdsmiljø ikke ændrer ved det forbehold, at laboratorierne skal udarbejde en risikovurdering. Der vil fortsat være pligt til at inddrage sikkerhedsorganisationerne i disse projekter. Vurderingen skal ligeledes udleveres på tilsynsmyndighedens forlangende. Denne ordning vil forpligte laboratorierne til at lave en fyldestgørende risikovurdering, som er en af forudsætningerne for fastsættelse af sikkerhedsforanstaltningerne i forhold til såvel ydre miljø som arbejdsmiljøet. Ordningen giver samtidig myndighederne og hermed offentligheden mulighed for løbende at følge med i udviklingen i anvendelsen af de genetiske teknikker inden for forskning, industri og landbrug. En endelig udmøntning heraf vil blive afklaret, når Arbejdsmiljørådets indstilling foreligger.

Storskalaforsøg med volumen over 10 liter

Miljøministeren har præciseret, at lovforslaget indebærer, at storskalaanlæg skal forhåndsgodkendes. Godkendelsen foretages af Direk-

toratet for Arbejdstilsynet efter forhandling med Levnedsmiddelstyrelsen.

Myndighederne vil kræve et meget højt inde-slutningsniveau. Der vil ikke kunne accepteres udledning fra sådanne storskalaanlæg, og der vil blive stillet krav om indretninger og arbejds-procedurer, der forebygger udslip.

Efter at et storskalaanlæg er godkendt, kan virksomheden iværksætte projekter med orga-nismer fra den laveste risikoklasse (klasse 1), hvis der samtidig sker en anmeldelse til Ar-bejdstilsynet.

Storskalaforskning med organismer med hø-jere risiko end den laveste risikoklasse må kun iværksættes efter en forhåndsgodkendelse fra Arbejdstilsynet. Godkendelsen forhandles med Levnedsmiddelstyrelsen og vil indeholde skærpede krav til indeslutning og sikring mod uheld.

Miljøministeren har præciseret, at der efter lovforslaget ikke længere er brug for en dispen-sationsordning, idet ændringen medfører, at al-le storskalaforsøg er reguleret af forskningsreg-lerne i § 9 (forskning) og ikke som tidligere efter § 10 (produktion).

Alle storskalaforsøg skal anmeldes til Pro-duktregisteret, og borgerne har ved henvendel-se til registeret mulighed for at få indsigt i, hvil-ke storskalaprojekter der er iværksat.

Herefter indstiller et *flertal* (udvalget med undtagelse af Fremskridtspartiets medlem) lov-forslaget til *vedtagelse* med de af ministeren stillede ændringsforslag.

Et *mindretal* (Fremskridtspartiets medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling, men har dog stillet æn-dringsforslag nr. 1-3 og kan tiltræde det af mil-jøministeren under nr. 6 stillede ændringsfor-slag.

Fremskridtspartiet betragter lovforslaget som en mikroskopisk lille forbedring af den ek-sisterende lov om miljø og genteknologi, som vi dog gerne havde været foruden af hensyn til det danske erhvervslivs konkurrenceevne. Frem-skridtspartiet så dog helst alle disse unødvendi-

ge restriktioner fjernet, således at genteknolo-gien blev givet fri, så man i lighed med USA og Japan via genteknologien kan få patent på alle levende organismer, blot ikke på mennesker.

I modsat fald vil Danmark ende som et Fri-landsmuseum, uagtet at vi i dag har en stærk bioindustri og et moderne velfungerende land-brug. De meget skrappe regler om genteknologi gør det vanskeligt for industrien og betyder i sidste ende, at Danmark rent patentmæssigt sækker bagud. Det vil om føje år i praksis betyde, at en landmand ikke må bruge sine patente-rede gensplejsede tyre og kører til avl, medmindre han har speciel licens til det. Han må såle-des kun sælge kødet eller mælken. En land-mand, der dyrker patenteret gensplejset byg til fremstilling af øl, må kun sælge bygkerne til bryggeriet, men må ikke uden licens sælge af sin høst til udsæd eller tilså sine egne marker med kerner fra sidste års høst. Danske land-mænd kan komme i den situation om føje år, at de derfor er nødsaget til at købe ny såsæd hvert år hos det firma, der råder over patentet, blot fordi Danmark igennem en årrække har haft verdens skrappeste lov om genteknologi. Med-mindre det er regeringens holdning, at Dan-mark skal satse på en økologisk nicheproduk-tion bestående af varer, som ikke har været på-virket genteknologisk, så må regeringen tage skeen i den anden hånd og ændre disse urimeli-ge erhvervsfjendske genteknologiske regler.

Ændringsforslag

Til § 1

Af et *mindretal* (FP):

1) I det under *nr. 1* foreslåede nye § 9, *stk. 2*, ændres »godkendt« til: »anmeldt«.

2) Efter det under *nr. 1* foreslåede nye § 9, *stk. 2*, indsættes som nyt stykke:

»*Stk. 3.* Storskalaforsøg kan iværksættes 60 dage efter anmeldelse til den kompetente myn-dighed.«

Stk. 2-3 bliver herefter stk. 4-5.

3) Efter nr. 3 indsættes som nyt nummer:

»01. § 11 affattes således:

»§ 11. Genteknologisk fremstillede organismer eller celler må ikke udsættes inden godkendelse fra miljøministeren.

Stk. 2. Dyr og planter, der er genteknologisk ændrede, må dog udsættes i forsøgsøjemed på begrænsede arealer, som i forvejen er godkendt til dette formål.

Stk. 3. Ved udsætning forstås enhver overførsel af genteknologisk fremstillede organismer eller celler til miljø eller natur, uanset måden det finder sted på, når overførslen sker med henblik på at opnå en bestemt funktion i miljø eller natur.«

Af miljøministeren, tiltrådt af et flertal (udvalget med undtagelse af FP):

4) Efter det under nr. 5 foreslåede nye stk. 4 til § 27 indsættes:

»Stk. 5. Miljøministeren kan fastsætte nærmere regler om opsættende virkning.«

Stk. 4-5 bliver herefter stk. 6-7.

5) Efter nr. 7 indsættes som nyt nummer:

»02. I § 36 ændres »1989-90« til: »1990-91«.

Af miljøministeren, tiltrådt af udvalget:

Til § 2

6) I paragraffen ændres »1. januar 1989« til: »1. juni 1989«.

Bemærkninger

Til nr. 1

Ændringsforslaget, hvor ordet »anmeldt« er indsat i stedet for ordet »godkendt«, drejer sig om klasse 1, lavrisiko- og storskalaforsøg. Det betyder, at storskalaforsøg, hvor der fremstilles eller anvendes genteknologisk ændrede organismer eller celler, nu kan ske i anlæg, som er anmeldt til den kompetente myndighed. Ændringsforslaget er en tilføjelse til EF-reglerne og betyder, at Danmark vil blive ligestillet med de øvrige EF-lande inden for det indre marked på det genteknologiske område.

Til nr. 2

Ændringsforslaget betyder, at storskalaforsøg kan iværksættes 60 dage efter anmeldelse til den kompetente myndighed. Det betyder, at der nu skal ske en reaktion fra myndighederne, og at virksomhederne ikke længere skal vente i flere år på at få tilladelse fra myndighederne til at lave storskalaforsøg. 60-dages-fristen for myndighederne betyder således, at myndighederne ikke længere blot kan lade sagerne flyde i årevis, men må arbejde aktivt med sagen fra det øjeblik, de modtager den.

Til nr. 3

Ændringsforslaget er en konsekvens af, at ministeren ikke har ønsket at tage stilling til eller har foreslået en ændring af loven, hvorefter udsætning af gensplejsede organismer i realiteten er forbudt. En sådan udsætning har speciel betydning for arbejdet med gensplejsede planter, et arbejde, som her i landet i øjeblikket kun kan foregå i særligt indrettede drivhuse. Det er af stor betydning for dansk industri, der arbejder med planteforædling, at der i det mindste bliver åbnet mulighed for at gennemføre markforsøg med gensplejsede planter under kontrollerede forhold. Dette kan stadig væk ikke ske hensigtsmæssigt, da det fortsat er udelukket at gennemføre forsøg med genteknologiske fremstillede planter på friland. Det giver bl.a. store problemer med de nye sukkerroer, der skal dyrkes med et specielt ukrudtsmiddel, nemlig Glyphosat. Den restriktive lov om genteknologi er derfor til stor skade for bl.a. dansk landbrug. I et forsøg på at komme videre med de nye sukkerroer er det derfor meget nødvendigt at dyrke dem på friland, hvor der kan produceres frø, der kan sælges til landmanden. Det er ikke nok blot at dyrke sukkerroerne i laboratoriemålestok. Den nuværende restriktion er unødvendig, og sukkerfabrikkerne har bl.a. tidligere foreslået, at afprøvningen skal udføres på forsøgspærter, der i forvejen er godkendt af myndighederne.

Ændringsforslaget om en ny affattelse af § 11 åbner mulighed for, at dyr og planter, der er genteknologisk ændrede, må udsættes i forsøgsøjemed på begrænsede arealer, som i forvejen er godkendt til dette formål.

Det skal i den forbindelse nævnes, at genteknologi har været kendt i ca. 15 år, og tusindvis af forskere over hele verden har været og er stadig væk beskæftiget med genteknologiske forsøg og produktion i alle mulige variationer. På trods af disse kendsgerninger er der ikke rapporteret ét eneste tilfælde, hvor anvend-

delsen af genteknologi har ført til skader på miljø eller sundhed, d.v.s., at alle indikationer peger på, at genteknologi er en sikker metode ikke alene i forskning, men også i produktionen. Den meget skræppe danske lov om genteknologi, som reelt forbyder frilandsforsøg på marker med genteknologisk ændrede planter, skal ses i relation til, at der igennem de sidste 3 år i forskellige EF-lande er blevet gennemført frilandsforsøg på marker. Således blev der fra belgisk side i 1988 udført 4 udsætningsforsøg på friland. Disse var placeret i 3 forskellige EF-lande, Frankrig, Belgien og Spanien. I 1988 forventer man også yderligere frilandsforsøg i følgende EF-lande: Belgien, Frankrig, Spanien, Holland og England. Uagtet at Danmark opretholder sine strenge krav til frilandsforsøg, vil Danmark alligevel kunne blive påvirket af andre nærtliggende landes genteknologiske fejltagelser, idet sådanne vil være grænseoverskridende. Der ses således ikke at være nogen som helst rimelighed i at opretholde det meget skræppe forbud mod frilandsforsøg i Danmark. Der henvises i øvrigt til det i betænkningen optrykte svar.

Til nr. 4

Miljøministeren agter bl.a. at udnytte hjemmelen til at sikre, at opsættende virkning meddeles f.eks. i de tilfælde, hvor godkendelsen omfatter andre organismer end lavrisikoorganismer, og hvor nye typer værtsorganismer tages i anvendelse.

Ligeledes vil det blive fastsat, at godkendelsesmyndigheden kan bestemme, at en godkendelse ikke kan udnyttes før udløbet af klagefristen.

Herudover vil miljøministeren indføre regler, der forpligter myndighederne til at begrun-

de såvel en beslutning om, at en klage tillægges opsættende virkning, som en beslutning om, at en klage ikke har opsættende virkning. Begrundelsespligten, der således skal være videre end forvaltningslovens § 22, er begrundet i, at organisationerne, der er tillagt klagekompetence ifølge lovens § 26, skal have et fyldestgørende grundlag at vurdere beslutningen på.

Til nr. 5

Ændringsforslaget er begrundet med, at de problemer, der har været forbundet med administrationen af §§ 9 og 10 om forskning og produktion, vil blive løst ved dette lovforslags vedtagelse. Hvad angår loven i øvrigt, har der ikke været et tilstrækkeligt erfaringsgrundlag til at tage loven op til en samlet revision. Bl.a. har reglerne om stoffer og produkter (§ 12) og levnedsmidler (§ 13) endnu ikke været anvendt, ligesom bestemmelsen om udsætning (§ 11) kun har været anvendt i en endnu ikke afsluttet sag. Udsætningssagen forventes afsluttet i sommeren 1989, efter at de principielle aspekter i relation til udsætning har været drøftet i Folketinget. I international sammenhæng er genteknologiområdet under stærk udvikling, og det vil også af den grund være hensigtsmæssigt at udskyde en revision af loven.

Til nr. 6

Formålet med ændringsforslaget er, at loven kan træde i kraft snarest efter vedtagelsen i Folketinget.

Ahlmann-Ohlsen (KF) fmd. Ole Bernt Henriksen (KF) Rønholt (KF)

Svend Erik Hovmand (V) Hanne Severinsen (V) Knud Lind (FP) Marianne Jelved (RV)

Lis Noer Holmberg (CD) Glønborg (KRF) Helen Beim (S) Dorte Bennedsen (S)

Erik Holst (S) Helge Mortensen (S) Henning Nielsen (S) Trøjborg (S)

Margrete Auken (SF) nfmd. Leif Hermann (SF)

**Et af udvalgets spørgsmål til miljøministeren
og dennes besvarelse heraf**

Spørgsmål 14:

Kan ministeren bekræfte, at danske firmaer kan lave frilandsforsøg på marker i andre EF-lande?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Levnedsmiddelstyrelsen, der efter drøftelse med Skov- og Naturstyrelsen har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Der er gennem de sidste 3 år i forskellige EF-lande blevet gennemført frilandsforsøg på marker med genteknologisk ændrede planter. Det er dog ikke Levnedsmiddelstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen bekendt, at danske virksomheder i andre EF-lande har udført sådanne forsøg.

Det kan nævnes, at »Plant Genetic Systems« fra Belgien, der er Europas mest aktive virksomhed i den henseende, i 1988 udførte 4 udsætningsforsøg på friland. Disse var placeret i 3 forskellige EF-lande: Frankrig, Belgien og Spanien. I 1989 forventer samme virksomhed at udføre frilandsforsøg i EF-landene: Belgien, Frankrig, Spanien, Holland og England.

Det må derfor formodes, at danske virksomheder på lige fod med ovennævnte virksomhed vil kunne udføre frilandsforsøg i andre EF-lande. Danske virksomheder må dog indstille sig på, at frilandsforsøgene – inden de igangsættes – eventuelt skal vurderes af myndighederne i de respektive lande.

I de fleste EF-lande har myndighederne nedsat rådgivende komiteer, som vurderer konkrete udsætninger.«